

Plukovník gšt. Ing. Miroslav Š k r a b a l
(Správa strategického rozvoje)

POŽADAVKY NA SYSTÉM OBRANY STÁTU VYPLÝVAJÍCÍ Z RIZIK A OHROŽENÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Systém obrany státu představuje komplex aktivit a jejich vazeb budovaný již v míru, který je na základě analýzy možných rizik a ohrožení vojenského i nevojenského charakteru schopen odvrátit ohrožení a agresi proti České republice. To znamená, že systém obrany státu úzce souvisí se zajištěním suverenity státu a podmiňuje její spolehlivost a realnost. Vztah systému obrany státu k možným rizikům a ohrožením státu se projevuje zejména v rozsahu, obsahu, naléhavosti a adekvátnosti jeho jednotlivých aktivit a vazeb. Při definování rizik a ohrožení státu je nutno rozlišovat významový rozdíl obou pojmů.

Riziko je potenciální ohrožení bezpečnosti státu, které nelze jednoznačně vyloučit.

Ohrožení je potenciální krize, jejíž řešení předpokládá nebo vyžaduje použití ozbrojených sil nebo jejich vyčleněné části. Krize může nebo nemusí vyústit v agresi.

V případě eskalace ohrožení dojde k nasazení armády ve formě:

- **ozbrojeného konfliktu** (při vojenském ohrožení),
- **vojenské asistence** (při nevojenském ohrožení).

Rizika a ohrožení vznikají z **vnějších nebo vnitřních příčin a podmínek** a mohou mít vojenský nebo nevojenský charakter.

Z hlediska současných **vnějších podmínek** lze klasifikovat tato rizika vojenského charakteru:

- riziko globálního konfliktu a přímé vojenské agrese cizího státu bezprostředně nehrozí,
- nebezpečným rizikem je růst militantního nacionalismu, etnické a nábožensky motivované ozbrojené konflikty ve východní Evropě a na Balkáně,
- nejasný a nestabilní je další vývoj v SNS, přičemž se Česká republika nachází na předělu trakčního rozdělení západní a východní Evropy,
- narůstají tendence konfliktu mezi Severem a Jihem, vyplývající z chudoby třetího světa, ve spojení s růstem islámského fundamentalismu,
- nelze vyloučit možnost vzniku sporů se sousedními státy, např. při snaze o revizi hranic.

V současné době se zhoršily **vnější podmínky** a zvýšila se pravděpodobnost rizik **nevojenského charakteru, jako:**

- nekontrolovatelná migrace,
- pronikání ozbrojených skupin,
- proliferace terorismu, obchod s drogami a organizovaná zločinnost,

- kolaps dodávek strategických surovin.
- Z hlediska **vnitřních podmínek** nelze vyloučit zejména **rizika nevojenského charakteru**:
- ekologické havárie a živelné pohromy,
 - možnost organizované činnosti některých skupin občanů namířenou proti ústavnímu pořádku České republiky.

V uvedeném kontextu by systém obrany státu mohl zahrnovat tyto aktivity:

- zahraniční a vnitřní politiku státu,
- řízení obrany státu,
- přípravu ekonomiky k obraně státu,
- výstavbu a přípravu armády,
- přípravu mobilizační infrastruktury (tj. operační přípravu státního území),
- civilní obranu a ochranu obyvatelstva,
- legislativní zabezpečení obrany státu.

Z hlediska správného fungování tohoto systému jsou významné jeho vazby na okolí a vzájemné vazby uvnitř systému, které se projevují provázaností a součinností všech uvedených aktivit.

Několik postřehů k některým aktivitám a vazbám systému obrany státu:

■ **Zahraničně politická orientace státu** je rozhodující při řešení všech otázek příprav státu k obraně. Měla by se proto stát prioritní v celém komplexu opatření systému obrany. Zahraniční politika by se měla uskutečňovat tak, aby nevytvářela příčiny ke zvyšování napětí v mezinárodních vztazích, předcházela vzniku rizik a odstraňovala příčiny jakýchkoli ohrožení. Dále, aby hledala spojence a koaliční spojení s organizací NATO a evropskými bezpečnostními strukturami. V současné době při koncipování systému obrany státu vzrůstá potřeba úzké návaznosti a spolupráce orgánů ministerstva zahraničních věcí a ministerstva obrany.

■ **Řízení obrany státu** by se v zásadě nemělo lišit v míru, v době ohrožení státu a za války. Mimo jiné by mělo řízení obrany státu zabezpečovat:

- kompatibilitu s obrannými a krizovými normami armád NATO,
- respektování tržních vztahů v míru, jejich úpravu za branné pohotovosti státu a zřízení krizového managementu,
- komplexní řešení nevojenských i vojenských ohrožení státu,
- součinnost všech prvků podléhajících se na obraně státu,
- hospodářskou strukturu a výši státních hmotných o mobilizačních rezerv,
- efektivní využívání všech dostupných finančních zdrojů.

■ **Řízení při nevojenských ohroženích** není vůbec potřebným způsobem řešeno. Není stanovena struktura příslušných orgánů a rozdělení odpovědnosti. V této souvislosti je třeba připomenout realizaci Komplexního záchranného a bezpečnostního systému a návaznost na civilní obranu a její orgány.

Z hlediska **přípravy ekonomiky k obraně státu** vznikla složitá situace na úseku hospodářské mobilizace. V současné době probíhá transformace nynější právní úpravy pro bývalou ČSFR, podle Nařízení vlády ČSFR ze dne 30. 4. 1992 o opatřeních hospodářské mobilizace, na podmínky České republiky.

Česká republika ztratila při rozdělení ČSFR většinu zbrojního průmyslu a zůstala jí jen kapacita na výrobu pěchotních zbraní a munice. Zbrojní výroba se téměř zastavila a možnost její obnovy se s časem nezadržitelně snižuje. Závislost na dovozu se zejména týká těžké a obrněné techniky a bojových letounů. Ze Slovenské republiky pak náhradních dílů pro pozemní techniku, dělostřelecké a raketometné munice. Náklady na výzbroj a techniku poklesly v loňském roce na pouhých 6 % proti roku 1989. V důsledku nedostatku náhradních dílů se postupně rozpadá zásobovací systém.

Celý tento problém je otázkou zdrojů, jejich úspor, hospodárného vynakládání prostředků, získávání doplňkových zdrojů a zavedení nového systému plánování, programování a rozpočtování.

S tím souvisí problematika **soustavy cílů rozvoje Čs. armády**. Bylo by účelné aktualizovat cíle na podmínky výstavby AČR a zajistit jejich realizaci ve formě rozvojových programů.

Z hlediska výstavby je AČR připravována jako mocenský nástroj státu k obraně občanů, území a státních zájmů České republiky.

Pro budování AČR bude vhodné ustanovit strategické cíle, kterých je nutné dosáhnout, tj. stanovit cíle 1. řádu, například:

- a) **Zajistit obranu státu samostatně svými silami se srovnatelně silným a slabším protivníkem - termín 1993 (prakticky hned).**
- b) **Zajistit obranu státu s využitím všech možností koaliční obrany nebo spojenecké pomoci v lokálním konfliktu se silnějším protivníkem, v regionálním a globálním konfliktu - termín do konce roku 1993, popřípadě 1994.**
- c) **Dosáhnout kompatibility, interoperability a kvalitativní úrovně se srovnatelnými armádami členských států NATO - termín do r. 1997.**

V současné době není systém obrany státu legislativně zabezpečen. Kromě přijaté a schválené Ústavy České republiky chybí nebo je potřebné vydat, popřípadě aktualizovat:

- ▲ vojenskou doktrínu obrany státu,
- ▲ zákon o Radě obrany státu,
- ▲ zákon o obraně České republiky,
- ▲ zákon o hospodářské mobilizaci,
- ▲ zákon o Armádě České republiky (s přihlédnutím ke komplexnímu záchrannému a bezpečnostnímu systému),
- ▲ zákon o řešení krizových situací (při nevojenských ohroženích).

V návaznosti na tyto právní normy je nutno dále zpracovat:

- státní vojenskou strategii a strategickou směrnici pro obranu státu,
- a z toho vyplývající plánovací a prováděcí dokumentaci (na všech příslušných stupních).

Z postavení, rizik a ohrožení České republiky vyplývá:

- systém obrany státu je pro zajištění obrany České republiky nezbytný,
- je nutné ho nově koncipovat, popřípadě aktualizovat s využitím efektivně fungujících aktivit a vazeb,
- systém obrany státu nelze omezovat na armádu, nebo přenášet na resort obrany, protože jde o širší problematiku, kterou řeší vrcholné zákonodárné a exekutivní orgány i ústřední orgány státní správy, ostatní orgány státní správy i samosprávy a také hospodářské subjekty (důležité pro obranu státu),
- systém obrany státu je nutné vybudovat v míru, tj. včas, protože změna rizika v ohrožení v současné době může nastat za dobu kratší než jeden rok, a to je pro jakoukoli přípravu málo.